

Особливості виконання музики бароко на акордеоні

Виконання музики доби Бароко ставить ряд проблем перед сучасним музикантом, пов'язаних зі стилістичною точністю звучання творів. Найбільшою проблемою є те, що ряд барокових інструментів, таких як віоли, флейти, лютня, клавесин, басетгорн тощо вийшли з ужитку ще до початку ХХ століття, а сучасні інструменти не завжди відповідають звучанню автентичних інструментів доби Бароко. Питання відповідності сучасних перекладів барокової музики та особливостей її виконання є актуальними як для роботи вчителя музичного мистецтва у закладах середньої освіти, так і для роботи викладача по класу акордеону закладів спеціалізованої початкової мистецької освіти.

Дослідження у сфері баянно-акордеонного виконавства є досить поширеними в українському музикознавстві. Зокрема, питання, дотичні нашій темі, висвітлювали В. Власов [1], М. Давидов [2], М. Оберюхтін [3], А.Семешко [5].

Музика Бароко – це стиль європейської музики в період приблизно між 1600 та 1750 роками. Вершинами барокової музики є творчість Й.С. Баха, на чому наголошує Б. Поцей [4], Г.Ф. Генделя і А. Вівальді. Музика стилю бароко втілює світ глибоких душевних переживань людини.

Сучасний готово-виборний концертний акордеон є багатоголосим і багатотембровим інструментом, завдяки чому йому підвладний дуже широкий репертуар: від перекладів класичної музики до авангарду, де можливе використання унікальних акустичних ефектів цього інструменту. Проте завдання адекватної трактовки творів часів бароко становить собою доволі серйозну педагогічну проблему. Досягнення найповнішої відповідності фактури до оригіналу не вирішує в цілому питань подолання складнощів, зумовлених принциповими функціональними відмінностями акордеону від інструментів періоду Бароко – органу, клавесину та інших різновидів клавіру. Відмінності величини і будови інструментів, принципів звукодобування, динамічних, тембрових та інших особливостей вимагають особливого підходу до вивчення барокових музичних композицій. У першу чергу це стосується серйозної аналітичної роботи у процесі розбору музичних творів. Знання виразних властивостей акордеону дозволяє найбільш повно використовувати звукову палітру інструменту, вирішувати завдання, пов'язані з відтворенням нотного тексту не оригінального твору, винаходити можливі прийоми компенсації невідповідних характеристик інструменту. Тож розглянемо конструктивні особливості акордеону, зокрема, його проблемні аудіальні аспекти, що виникають під час виконання поліфонічної музики.

Сучасні готово-виборні акордеони та баяни, що мають багатотемброву палітру, завдяки їх реєстровому оснащенню, а також оригінальному способу звукоутворення й звуковедення, що наближає звучання цього інструменту до звучання органа та клавесина, дозволяють музиканту демонструвати високохудожні результати у виконанні поліфонічних творів. Робота над поліфонічними творами розвиває у виконавця такі якості, як масштабність і глибину мислення, художній смак і тому є невід'ємною частиною навчання виконавської майстерності. Разом з тим, практика показує, що учні-акордеоністи мають недостатні уявлення про основні закономірності роботи над поліфонією. У чому ж полягає складність виконання для акордеоніста / баяніста, який багато років виховувався на творах гомофонного складу? Перш за все, у зміні підходу до трактування горизонталі та вертикалі. У поліфонії, яка є поліметричною, гармонічна вертикаль і метр мають другорядне, координуюче значення. А просування голосів по горизонталі, тобто мелодичне розгортання, визначає саму суть поліфонічної тканини. Тож приступаючи до роботи над поліфонією, спочатку необхідно зануритися в сенс музичної теми, її артикуляції і штрихів.

Відомо, що робота виконавця над розучуванням нотного тексту є доволі складною та творчою. При цьому будь-яка редакторська примітка може віддалити виконавця від оригінального авторського задуму. Оскільки композитори минулого не писали музики для акордеону, а орієнтувалися на можливості тих інструментів, які існували на той час, завдання сучасного виконавця ще більше ускладнюється.

Також акордеоністам необхідно враховувати обмежений вибір засобів динамічного відокремлення різних голосів. Наприклад, якщо на фортепіано будь-який голос можна зіграти голосніше за інші, то на акордеоні це в принципі неможливо, позаяк подання повітря до лівого та правого корпусу відбувається з однаковою силою, бо міх один; і в результаті всі голоси будуть звучати на одному рівні.

Робота над артикуляцією в творах старовинних композиторів також не проста. Вона потребує від педагога вивчення музикознавчої літератури про символіку, мелізматику, артикуляцію тощо, а від учня – вдумливості та серйозних інтелектуальних зусиль. Асоціативні образи, закладені в мотивній символіці, спрямовують роботу акордеоніста в правильне русло, оскільки в тісному зв'язку з цим вирішується більшість виконавських задач роботи над перекладеним твором: розподіл голосів між партіями правої та лівої рук, визначення аплікатури, артикуляції, темпу, динаміки, штрихів, тембрових реєстрів, особливостей ведення та зміни міху.

Таким чином, проблема виконання поліфонії досі є актуальною в музичній педагогіці. Але в сучасного музиканта-акордеоніста є багато можливостей виразного виконання поліфонічної музики. Проте неякісний переклад часом може спотворити авторські позначки, штрихи

та фактурні елементи твору. Особливо часто це зустрічається у перекладах для акордеону з системою готових акордів, яка не дозволяє з точністю передати звуковисотну фактуру басових та інших ліній голосоведення, що виходять за межі захвату пальців правої руки. У цьому випадку виконавська адаптація до фактури акордеону відбувається в основному завдяки винахідливості аранжувальника. Через це велика кількість перекладів органної, клавірної та клавесинної музики змінює не лише різного виду позначки нотного тексту, але і фактуру оригіналу. Слід зауважити, що вільне відношення до оригіналу (варіації, парафраз, імпровізації, аранжування тощо) також має право на існування в якості популярного засобу залучення учнів до світу академічної музики.

1. Власов В. П. Методика роботи баяніста над поліфонічними творами. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010.
2. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста): підручник для студ. вищих навч. закл. Київ: Музична Україна, 2004. 290 с.
3. Оберюхтін М. Виконання органних п'єс Й.С. Баха на баяні. Київ: Музична Україна, 1973.
4. Поцей Б. Бах – музика і велич. Вінниця: Нова Книга, 2016. 48 с.
5. Семешко А.А. Баянно-акордеонне мистецтво України на зламі ХХ – ХХІ століть. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. 244 с.